

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра підприємництва

ПРОГРАМА

**ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ДЛЯ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ СТУПЕНЕМ «МАГІСТР»**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 07 «УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ»

**СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 076 «ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ
ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ»**

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА «ПРИКЛАДНА ЕКОНОМІКА»

Затверджено Вченою радою економічного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 6 від 13 лютого 2018 р.)

КИЇВ – 2018

ЗМІСТ

Вступ

Модуль 1. Мікроекономіка

- 1.1. Предмет, методи та методологія мікроекономіки
- 1.2. Мікроекономічна теорія попиту і пропозиції
- 1.3. Модель поведінки споживача
- 1.4. Теорія виробництва та витрат
- 1.5. Поведінка фірми на ринку досконалої та монополістичної конкуренції
- 1.6. Поведінка фірми в умовах монополії та олігополії
- 1.7. Ринки факторів виробництва

Рекомендована література

Модуль 2. Макроекономіка

- 2.1. Макроекономіка як наука
- 2.2. Макроекономічні показники
- 2.3. Виробництво та розподіл національного доходу.
- 2.4. Споживання та інвестиції.
- 2.5. Економічне зростання.
- 2.6. Сукупний попит і сукупна пропозиція.
- 2.7. Макроекономічна політика у відкритій економіці.

Рекомендована література

Модуль 3. Економіка підприємства

- 3.1. Підприємство як суб'єкт господарювання.
- 3.2. Персонал.
- 3.3. Виробничі фонди (матеріальні активи).
- 3.4. Нематеріальні ресурси (нематеріальні активи).
- 3.5. Фінансові кошти.
- 3.6. Інвестиційні та інноваційні процеси.
- 3.7. Планування.
- 3.8. Нормування праці як основа її організації.
- 3.9. Витрати виробництва та ціноутворення.
- 3.10. Фінансово-економічні результати діяльності. Ефективність діяльності.

Рекомендована література

Модуль 4. Основи підприємницької діяльності

- 4.1. Загальна характеристика підприємництва.
- 4.2. Типологія підприємництва.
- 4.3. Мале підприємництво в ринковій економіці.
- 4.4. Бізнес-планування у підприємницькій діяльності.
- 4.5. Формування підприємницького капіталу
- 4.6. Ризики у підприємницькій діяльності.
- 4.7. Державна підтримка та сприяння розвитку підприємництва.

Рекомендована література

Модуль 5. Маркетинг

- 5.1. Сучасні тренди розвитку маркетингу. Класичні та альтернативні концепції маркетингу.
- 5.2. Процес маркетингових досліджень. Кількісні та якісні дослідження.
- 5.3. Методи аналізу маркетингового середовища.
- 5.4. Моделі поведінки споживача на ринку.
- 5.5. Зміст та види конкурентних стратегій.
- 5.6. Розробка маркетингової товарної політики підприємства.
- 5.7. Ціноутворення в комплексі засобів маркетингу.
- 5.8. Політика розподілу товарів.
- 5.9. Комунікації в маркетинговій діяльності. Види та характеристика інструментів маркетингових комунікацій.

Рекомендована література

Модуль 6. Менеджмент

- 6.1. Виникнення і розвиток менеджменту.
- 6.2. Управлінська праця.
- 6.3. Функції, принципи та методи менеджменту.
- 6.4. Принципи управління: поняття та еволюція.
- 6.5. Стратегія розвитку підприємства.
- 6.6. Керівництво та лідерство.
- 6.7. Підготовка та прийняття управлінських рішень.
- 6.8. Організаційні зміни та інновації.

Рекомендована література

ВСТУП

Метою вступного іспиту до магістратури зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» є формування контингенту студентів, найбільш здібних до успішного опанування дисциплін означеної спеціальності шляхом оцінки знань та навичок абітурієнтів, набутих за напрямами професійно-орієнтованої діяльності бакалавра.

Вимоги до здібностей та підготовленості вступників. Оволодіння системою знань, що відповідають вимогам освітнього рівня магістра з управління та адміністрування класичних університетів за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» передбачає, що вступники повинні мати базову чи повну вищу освіту *за будь-якими спеціальностями*, вільно володіти державною мовою, мати здібності до оволодіння знаннями та навичками в галузі фундаментальних та професійно орієнтованих економічних дисциплін, мати схильність до наукових досліджень.

Зміст програми вступного іспиту. Іспит має комплексний характер і базується на провідних навчальних дисциплінах, що формують знання та уміння бакалавра і визначають рівень його кваліфікації. Програма іспиту є міждисциплінарною, вона охоплює основну проблематику навчальних дисциплін, що вивчають студенти в межах навчального плану освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр». До числа таких дисциплін входять:

Модуль 1. Мікроекономіка.

Модуль 2. Макроекономіка

Модуль 3. Економіка підприємства.

Модуль 4. Основи підприємницької діяльності

Модуль 5. Маркетинг.

Модуль 6. Менеджмент.

Вступний іспит дає можливість абітурієнтам виявити знання, здобуті під час навчання і довести свою готовність продовжувати навчання в магістратурі за програмою підготовки магістрів з управління та адміністрування класичних університетів.

Порядок проведення вступних випробувань визначається «Правилами прийому до Київського національного університету імені Тараса Шевченка на 2018-2019 навчальний рік».

Формою проведення вступного іспиту до магістратури зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» є письмовий екзамен.

МОДУЛЬ 1. МІКРОЕКОНОМІКА

Тема 1.1. Предмет, методи та методологія мікроекономіки

Об'єкти та суб'єкти мікроекономіки як явища. Предмет та об'єкти дослідження мікроекономічної теорії. Методи мікроекономічних досліджень. Моделювання як метод наукового пізнання. Види мікроекономічних моделей, економічні змінні, припущення. Модель кругообігу ресурсів, продуктів і доходів. Методологія мікроекономічного аналізу в процесі еволюційного розвитку мікроекономіки як науки.

Тема 1.3. Мікроекономічна теорія попиту і пропозиції

Попит та фактори, що на нього впливають. Зміни у попиті та величині попиту. Закон попиту. Індивідуальний та ринковий попит. Категорії взаємопов'язаних товарів, нормальних товарів, товарів низького гатунку. Ефекти доходу та заміщення у споживанні.

Пропозиція та її фактори. Зміни у пропозиції та величині пропозиції. Закон пропозиції. Індивідуальна та ринкова пропозиція. Цінові та нецінові чинники пропозиції.

Еластичність попиту за ціною. Типи цінової еластичності попиту. Точкова та дугова еластичність попиту за ціною. Перехресна еластичність попиту за ціною. Еластичність попиту за доходом. Еластичність попиту в коротко- та довгостроковому періодах.

Еластичність пропозиції за ціною. Типи цінової еластичності пропозиції. Чинники, що зумовлюють ступінь еластичності пропозиції за ціною.

Поняття та умови рівноваги на ринку. Рівноважна ціна. Процес досягнення ринкової рівноваги. Наслідки державної фіксації цін.

Тема 1.3. Модель поведінки споживача

Чинники, що визначають поведінку споживача. Гіпотеза раціональної поведінки споживача. Уподобання споживача. Поняття корисності.

Кардиналістський (кількісний) підхід до аналізу поведінки споживача, корисності та попиту. Функція корисності. Закон спадної граничної корисності. Закони Госсена. Чинники, що обмежують попит споживача. Бюджетне обмеження. Оптимальний вибір споживача: зміст, математична та графічна інтерпретації.

Ординалістська (порядкова) теорія поведінки споживача. Властивості уподобань (завершеність, транзитивність, повнота). Рівновага споживача: економічна, алгебраїчна та графічна інтерпретація. Крива байдужості (індиферентності), її функціональний вираз. Гранична норма заміщення. Форма кривих байдужості для різних типів уподобань.

Тема 1.5. Теорія виробництва

Поняття процесу виробництва, виробничих ресурсів (факторів) та результатів виробництва. Процес виробництва, його ресурси та результати. Виробнича функція та економічна ефективність виробництва. Динаміка

сукупного, середнього та граничного продуктів для виробничої функції з одним змінним ресурсом. Закон спадної віддачі змінного фактору. Середня та гранична продуктивність змінного ресурсу. Стадії розвитку виробництва за умови збільшення обсягів змінного ресурсу.

Виробнича функція з двома змінними ресурсами. Ізокванта. Заміщення ресурсів. Види виробничих функцій: класична, неокласична, лінійно-обмежена. Закон спадної віддачі факторів виробництва у короткостроковому періоді. Взаємозамінність ресурсів у довгостроковому періоді. Показник граничної норми технічної заміни одного ресурсу на інший, його зв'язок з граничною продуктивністю відповідних ресурсів.

Тема 1.5. Витрати виробництва

Витрати виробництва. Явні та альтернативні (вмінені) витрати. Види витрат короткострокового періоду та їх співвідношення. Залежність витрат від обсягу виробництва: загальні, постійні, змінні витрати. Граничні та середні витрати. Типовий вигляд кривих витрат та взаємозалежності між ними. Поняття та причини позитивного і негативного ефектів зростання масштабів виробництва. Ізокостна функція. Вибір комбінації ресурсів, що мінімізує валові витрати фірми. Графічна ілюстрація вибору. Правило мінімізації витрат.

Функція загальних витрат у довгостроковому та короткостроковому періоді. Витрати довгострокового періоду та їх співвідношення із витратами короткострокового періоду. Вибір оптимального розміру підприємства.

Прибуток, його види (бухгалтерський, економічний, нормальний). Загальне правило максимізації прибутку.

Тема 1.6. Поведінка фірми на ринку досконалої та монополістичної конкуренції

Поняття ринкової структури та критерії розмежування ринкових структур. Ознаки та умови існування досконалої конкуренції. Функція попиту для фірми на ринку досконалої конкуренції. Оптимальний план випуску конкурентної фірми у короткостроковому періоді. Пропозиція фірми на ринку досконалої конкуренції у короткостроковому періоді. Пропозиція фірми за умов однакових та різних витрат, при зміні витрат в залежності від цін на ресурси. Ринкова пропозиція та рівновага на ринку досконалої конкуренції у короткостроковому та довгостроковому періодах. Пропозиція фірми при незмінних, постійних та витратах, що зростають.

Сутність та особливості ринку монополістичної конкуренції. Нецінова конкуренція. Дві криві попиту для фірми на ринку монополістичної конкуренції. Диференціація продукції та її види. Моделі продуктової та просторової диференціації. Визначення оптимального плану фірми на ринку монополістичної конкуренції у короткостроковому періоді. Короткострокова та довгострокова рівновага на ринку монополістичної конкуренції.

Тема 1.7. Поведінка фірми в умовах монополії та олігополії

Характеристика ринку чистої монополії. Крива попиту та граничного доходу для фірми-монополіста. Оптимальний план випуску фірми-монополіста у короткостроковому періоді. Максимізація прибутку монополіста: графічна та аналітична моделі. Монополія та монопольна влада. Джерела монопольної влади. Показники виміру монопольної влади. Характеристика основних бар'єрів входу на монопольний ринок та виходу з ринку. Цінова дискримінація та її види в теорії та на практиці. Економічні наслідки діяльності монополій: переваги та недоліки. Соціальна ціна монополії. «Х-неефективність» в умовах монополії. Обмеження влади над ринком: антимонопольна політика. Державне регулювання діяльності природних монополій.

Стратегічна поведінка фірм на олігополістичному ринку. Загальна взаємозалежність і складність аналізу поведінки на ринку. Рівновага за Нешем. Цінова війна та її наслідки в умовах олігополії. Теорія ігор та конкуруючі стратегії фірм, що діють на олігопольному ринку. Моделі взаємної гри. Модель Курно. Модель Бертрана: конкуренція цін на однорідні товари. Перевага ініціатора – модель Штакельберга. Модель ціноутворення ламаної кривої попиту. Модель олігополістичного ціноутворення «лідерство у цінах». Конкуренція чи таємна змова: «дилема ув'язнених». Картель та легальні угоди. Передумови створення картелю. Аналіз картельного ціноутворення. Основний зміст нецінової конкуренції в умовах олігополії. Причини порушення картельних угод.

Антимонопольна політика держави в умовах соціально-економічної кризи в Україні.

Тема 1.8. Ринки факторів виробництва

Формування попиту на фактори виробництва. Похідний характер попиту на ресурси. Взаємозв'язок ринків продукту та факторів виробництва. Основні положення теорії граничної продуктивності.

Капітал як ресурс тривалого використання, форми капіталу. Рух капіталу та капітальні фонди. Попит та пропозиція капіталу. Споживання та інвестиції. Уподобання у часі. Інвестиційний проект як спосіб здійснення інвестицій, необхідність проектного аналізу. Поняття потоків та запасів. Показники теперішньої та майбутньої вартості у прийнятті інвестиційних рішень. Рівень дохідності, прибуток на капітал. Формування процентної ставки як рівноважної ціни капіталу.

Ринок природних ресурсів (землі). Особливості землі як фактору виробництва. Специфіка формування пропозиції землі та попиту на землю. Фактори впливу на попит на землю. Земельна рента та її види. Поняття квазіренти. Ціна землі як капіталізована рента.

Особливості аналізу ринку праці на макро- та мікрорівнях. Модель оптимального вибору доходу та дозвілля. Індивідуальна пропозиція праці.

Пропозиція на досконало конкурентному ринку праці для підприємств та галузі. Коротко- та довгострокова крива пропозиції праці.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Економічна теорія: Політекономія: підручник / За ред. В.Д.Базилевича. – 9-те вид., перероблене і доповнене. – К.: Знання, 2015. – 710 с. (Класичний університетський підручник).
3. Ігнатюк А.І. Галузеві ринки: теорія, практика, напрями регулювання: Монографія. – К.: ННЦ ІАЕ, 2010. – 465 с.
3. Мікроекономіка: Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. – 2 видання переробл. і доповн. - К.: Знання, 2008. – 679 с. (Класичний університетський підручник).
5. Мікроекономіка: практикум: Навч. посіб. / За ред. В. Д. Базилевича. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К.: Знання, 2010. – 491 с.
5. Слухай С. В. Довідник базових термінів та понять з мікроекономіки / Сергій Васильович Слухай . - 2-ге вид., переробл. і доп. – Київ : Аграр Медіа Груп, 2015. – 374 с.
6. Є. Слуцький. Визнання. Творча спадщина з погляду сучасності: Монографія / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2007. – 919 с. – (Славетні постаті).
7. McConnell, Campbell R. Economics: Economics : principles, problems, and policies / Campbell R. McConnell, Stanley L. Brue.– 17th ed., McGraw-Hill, 2008. - 876 p.
8. Porter Michael E. On Competition / Michael E. Porter. - Boston: A Harvard Business Review Book, 2008. – 544 p.
9. Samuelson P. A., Nordhaus W. D. Microeconomics: 19 edition. - New York, 2009. – 432 p.

МОДУЛЬ 2. МАКРОЕКОНОМІКА

Тема 2.1. Макроекономіка як наука

Предмет макроекономіки та її основні функції. Національна економіка. Основні методи дослідження національної економіки. Сутність економічного моделювання. Закони макроекономіки. Види економічної політики. Основні моделі кругообігу. Поняття «заощадження» та «інвестиції» в макроекономіці. Поняття «державний сектор» і «закордонний сектор» у моделі кругообігу.

Тема 2.2. Макроекономічні показники

Основні показники обсягу національного виробництва. Валовий внутрішній продукт: сутність і види. Методи обчислення валового внутрішнього продукту. Валовий національний продукт. Чистий внутрішній продукт. Національний дохід. Рівень безробіття: суть і обчислення. Повна зайнятість. Характеристика фрикційного, структурного та циклічного безробіття. Індекси споживчих цін. Індекси Леспейреса, Пааше та Фішера. Дефлятор ВВП.

Тема 2.3. Виробництво та розподіл національного доходу

Фактори виробництва національного доходу. Розподіл національного доходу. Види доходів, їх диференціація. Функція Коба – Дугласа. Віддача від масштабу: суть і види. Поняття «фондовіддача», «фондомісткість», «матеріаломісткість». Крива Лоренца. Децильний коефіцієнт. Коефіцієнт Джині. Соціальний захист населення. Продуктивність праці. Реальна заробітна плата.

Тема 2.4. Споживання та інвестиції

Споживання і заощадження. Види заощаджень. Фінансові ринки. Фінансові посередники. Основні моделі споживчої поведінки. Міжчасовий вибір споживача. Бюджетна пряма. Інвестиції: суть і види. Функція інвестицій. Показники ефективності інвестицій. Неокласична модель інвестицій. Акції: суть та види. Номінальна вартість акцій. Чиста поточна вартість. Строк окупності проекту.

Тема 2.5. Економічне зростання

Суть економічного зростання. Основні типи економічного зростання. Джерела економічного зростання. Неокласична модель економічного зростання. Модель Р. Солоу. Неокейнсіанська модель мультиплікатора – акселератора. Кон'юнктурні коливання економіки. Цикли та кризи. Види циклів. Характеристика економічних криз. Антикризова політика. Характеристика економічних депресій, пожвавлення, економічного буму.

Тема 2.6. Сукупний попит і сукупна пропозиція

Сукупний попит: структура та фактори. Інвестиційний попит. Попит держави та закордонного сектору. Крива сукупного попиту (AD). Сукупна пропозиція: сутність та фактори, що її визначають. Крива сукупної пропозиції (AS). Рівновага сукупного попиту і сукупної пропозиції. Варіанти рівноваги. Мультиплікатор у моделі AD – AS.

Тема 2.7. Макроекономічна політика у відкритій економіці

Світове господарство. Форми міжнародних економічних відносин. Міжнародна торгівля: протекціонізм і фритредерство. Платіжний баланс. Міжнародні системи валютних курсів. Валютні курси: суть і види. Золотий стандарт. Паритет купівельної спроможності. Модель міжнародного руху капіталів. Міграція робочої сили: основні причини та напрямки.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Базилевич В.Д., Баластрик Л.О. Макроекономіка. Опорний конспект лекцій. – К.: Четверта хвиля, 1997.
2. Базилінська О.Я. Макроекономіка. Навч. посібник. – К.: ЦУЛ, 2009.
3. Будаговська С., Кілієвич О., Луніна І. та інші Мікроекономіка та макроекономіка. Підручник. – К.: Основи, 1998.

4. Гронтковська Г.Е., А.Ф. Косік Макроекономіка. Навч. посібник. – К.: ЦУЛ, 2010. – 672 с.
5. Малий І.Й., Королук Т.О. Макрорегулювання фінансового сектору. – К.: КНЕУ, 2015. – 304 с.
6. Малий І.Й., Радіонова І.Ф., Куценко Т.Ф., Федірко Н.В. та інші. Макроекономіка: базовий курс. Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2016.
7. Солонінко К.С. Макроекономіка. Навч. посібник. – К.: ЦУЛ, 2002.
8. Старченко В.Д. Макроекономіки. Опорний конспект лекцій. – К.: ВСУ, 2002.
9. Панчишин С.М. Макроекономіка. Навч. посібник. – К.: Либідь, 2001.
10. Радіонова І.Ф., Усик В.І. Макроекономічний аналіз національної економіки. Навч. посібник. – К.: Аксіома, 2015.
11. Шупик І.І., Песцова-Світалка О.С., Березіна Л.М. Макроекономіка: теоретичний курс. – П.: РВВ ПДАА, 2010. – 240 с.

МОДУЛЬ 3. ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Тема 3.1. Підприємство як суб'єкт господарювання

Підприємство як господарча система і форма реалізації підприємництва.

Класифікація підприємств: за сферами діяльності; за формами власності; за чисельністю працюючих; юридичним статусом та формами господарювання.

Об'єднання підприємств: асоціації, корпорації, консорціуми, концерни та інші.

Тенденції розвитку підприємств та їх об'єднань в сучасних умовах.

Правове забезпечення функціонування підприємництва.

Формування підприємницького середовища. Фінансово-економічна криза та форми її впливу на розвиток підприємництва в Україні. Виробнича та соціальна діяльність підприємства.

Тема 3.2. Персонал

Поняття трудових ресурсів, кадрів, персоналу підприємства. Категорії персоналу. Особливості структури персоналу різних типів підприємств.

Визначення показників чисельності працівників. Розрахунки по чисельності. Оптимізація структури та чисельності працівників підприємства.

Кадрова політика. Кадрова політика підприємств України в умовах фінансово-економічної кризи. Система формування та підготовки кадрів для підприємства. Форми перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів. Політика працевлаштування та сприяння зайнятості.

Продуктивність праці. Економічна категорія продуктивності праці. Методи визначення та розрахунку продуктивності праці. Класифікація факторів зростання продуктивності праці. Система розрахунків можливого зростання продуктивності праці. Показники продуктивності праці: виробіток і

трудомісткість. Методи вимірювання виробітку: натуральний, умовно-натуральний, трудовий, вартісний. Види трудомісткості.

Поняття оплати праці. Основна і додаткова оплата праці. Сучасна державна політика оплати праці.

Мінімальна заробітна плата. Тарифна система оплати праці. Форми і системи оплати праці робітників. Оплата праці керівників, спеціалістів і службовців.

Нетарифна система оплати праці: фонд оплати праці, його склад.

Участь працівників підприємства в його прибутках (доходах).

Тема 3.3. Виробничі фонди (матеріальні активи)

Характеристика виробничих фондів, іншого майна. Характерні ознаки та визначення основних і оборотних фондів як економічних категорій. Майно (матеріальні цінності) соціального призначення.

Класифікація, структура та оцінка основних виробничих фондів. Оцінка основних фондів за первісною, відновною та залишковою вартістю.

Відтворення основних виробничих фондів. Фізичний (матеріальний) та моральний знос основних фондів. Амортизація основних фондів. Методи амортизації.

Виробнича потужність. Поняття та види виробничої потужності. Фактори, що впливають на виробничу потужність. Визначення потужності підприємства. Вплив фінансово-економічної кризи України на рівень використання виробничих потужностей підприємств.

Ефективність використання та відтворення основних виробничих фондів і потужностей. Економічне та соціальне значення підвищення ефективності відтворення та використання основних виробничих фондів. Показники ефективності.

Оборотні фонди. Елементний склад оборотних фондів. Показники та шляхи кращого використання сировини, матеріалів, палива тощо.

Тема 3.4. Нематеріальні ресурси (нематеріальні активи)

Поняття, види та особливості нематеріальних ресурсів. Об'єкти промислової та інтелектуальної власності. Характеристика інших нематеріальних ресурсів. Інформаційні системи, їх роль.

Нематеріальні активи. Основні риси та особливості. Оцінка і знос нематеріальних активів.

Тема 3.5. Фінансові кошти

Види та джерела формування фінансових коштів (обігових коштів та інвестицій).

Обігові кошти. Визначення та складові елементи обігових коштів, їх структура за сферами обслуговування.

Нормування власних обігових коштів.

Показники та шляхи прискорення оборотності обігових коштів.

Тема 3.6. Інвестиції та інноваційні процеси

Поняття та види інвестицій. Інвестиційна політика підприємств в умовах фінансово-економічної кризи в Україні. Реальні капітальні вкладення. Елементний склад та технологічна структура капітальних вкладень. Обчислення загального обсягу капітальних вкладень за проектно-кошторисною документацією. Економічна ефективність капітальних вкладень. Шляхи підвищення ефективності використання капітальних вкладень.

Загальна характеристика та окремі види інноваційних процесів.

Технічний розвиток підприємства. Оцінка та показники технічного розвитку.

Організаційні нововведення, форми та види. Вплив організаційних нововведень та ефективність діяльності підприємства. Значення нововведень для виведення підприємств з кризового стану.

Ефективність нововведень.

Тема 3.7. Планування

Загальна характеристика: значення, зміст, завдання планування.

Принципи планування. Система планів підприємства. Методи планування.

Стратегічне планування: суть та призначення. Процес стратегічного планування: вибір місії, цілі, оцінка і аналіз зовнішнього середовища, вибір стратегічних альтернатив: виживання, стабілізація, зростання, скорочення. Функціональні субстратегії. Сучасні проблеми розвитку системи стратегічного планування.

Бізнес-план підприємства: суть і призначення. Етапи розробки бізнес-плану. Структура і зміст бізнес-плану. Оформлення і стиль.

Тактичне і оперативне планування. Відмінність тактичного планування від стратегічного. Зміст і можливі розділи тактичних планів, їх загальна характеристика.

Оперативне планування: суть і завдання. Розробка оперативних планів та графіків виробництва. Системи оперативного планування. Проблеми удосконалення внутрішньофірмового планування за умов ринкової системи господарювання.

Тема 3.8. Нормування праці як основа її організації

Суть і значення нормування праці. Наукова обґрунтованість норм.

Об'єкти нормування праці: робочий час, чисельність персоналу, обсяг роботи, зона обслуговування, витрати фізичної і нервової енергії працівників.

Аналіз трудового процесу і витрат робочого часу. Робочий час. Режим праці і відпочинку.

Нормативні матеріали для визначення норм праці. Методи нормування трудових процесів.

Організація нормування праці на підприємствах.

Тема 3.9. Витрати виробництва та ціноутворення

Загальна характеристика витрат як комплексного економічного показника. Класифікація витрат на виробництво за окремими ознаками: ступенем однорідності, зв'язком з обсягом виробництва, способом обчислення на одиницю продукції.

Собівартість продукції як показник ефективності виробництва. Зміст і методи обчислення кошторису виробництва. Розрахунок кошторису виробництва за окремими економічними елементами. Собівартість валової, товарної та реалізованої продукції.

Калькуляція та її місце в економічних розрахунках. Типова номенклатура калькуляційних статей витрат для більшості підприємств різних галузей. Методика обчислення окремих статей калькуляції.

Обґрунтування і вибір стратегії зниження витрат на підприємствах. Групи чинників зниження витрат на виробництво: підвищення технічного рівня; вдосконалення організації виробництва, праці і управління; збільшення обсягу виробництва та ін.

Поняття, роль і функції ціни. Види цін та сфери їх застосування. Методологія ціноутворення. Цінова політика підприємств України в період фінансово-економічної кризи в сучасних умовах.

Шляхи вдосконалення ціноутворення на продукцію (послуги) в Україні.

Тема 3.10. Фінансово-економічні результати діяльності. Ефективність діяльності

Прибуток і доход як основні показники фінансових результатів діяльності підприємства. Джерела формування загальної величини прибутку (доходу).

Валовий прибуток (доход) та чистий прибуток (доход).

Розподіл чистого прибутку на підприємстві.

Рентабельність як відносний показник ефективності діяльності підприємства. Види рентабельності. Обчислення рентабельності виробничих фондів; сукупних активів; власного (акціонерного) капіталу. Рентабельність окремих виробів. Способи підвищення рентабельності на підприємствах різних галузей України.

Суть, важливість та методичні підходи до оцінки загального, фінансово-економічного стану підприємства. Оцінка прибутковості, ліквідності, оборотності, стабільності та ділової активності. Банкрутство підприємств в умовах фінансово-економічної кризи в Україні.

Економічна суть ефективності виробництва, господарської діяльності підприємства. Характеристика видів ефективності. Принципи формування системи показників ефективності підприємницької діяльності. Система показників ефективності виробництва.

Класифікація чинників зростання ефективності виробництва.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Базилевич В.Д., Ильин В.В. Философия экономики. – К.: Знання, 2011.
2. Филюк Г. М. Конкуренція і монополія в епоху глобалізації: Монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009.
3. Портер М.Э. Конкуренция: Пер. с англ. – М.: Издательский дом «Вільямс», 2003.
4. Цінні папери.: Підручник. / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2011.
5. Економічна теорія.: Підручник. / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2013. – 702 с.
6. Баюра Д.О. Реструктуризація підприємств. Навчальний посібник. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 2005.
7. Бойчик І.М. Економіка підприємства: Навч. посіб. – Вид. 2-ге, доп. і переробл. – К.: Атака, 2007.
8. Гетьман О.О. Економіка підприємства: навчальний посібник для вищих навчальних закладів / Гетьман О.О., В.М. Шаповал – Київ: ЦУЛ, 2010. – 488 с.
9. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р., № 436-IV // ВВР. – 2003. – № 18-23.
10. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудова відносина: Підручник. 4-е видання, оновлене. – К.: Знання, 2009.
11. Економіка підприємства: збірник тестів і задач: Навч. посіб. / Шегда А.В., Харченко Т.Б., Сагайдак Ю.А., Пашнюк Л.О. – К.: Центр учбової літератури, 2010.
12. Економіка підприємства: Підручник / За ред. А.В. Шегди . – К.: Знання, 2006.
13. Ігнатюк А.І. Галузеві ринки: теорія, практика, напрями регулювання: Монографія. - К.: КНУ ІАЕ, 2010. – 465 с.
14. Осипов В.І. Економіка підприємства: Підручник для студ. вищих учбових закладів / Одеський держ. економічний ун-т. – Одеса: Маяк, 2005.
15. Страхування: Підручник/ За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2008 – 1019 с. – (Класичний університетський підручник).
16. Харів П.С. Збірник задач і тестів: Навч. посіб. для ВНЗ. – Вид. 3-е – К.: Знання, 2008.
17. Податковий кодекс України Верховна рада України; Кодекс України, Кодекс від 03.13.2010 № 2755-VI (редакція станом на 27.03.2018)

МОДУЛЬ 4. ОСНОВИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 4.1. Загальна характеристика підприємництва

Генезис та сутнісна характеристика підприємництва. Походження (виникнення) бізнесу. Бізнес як діяльність, що історично виникла у процесі розвитку суспільства. Процес формування відносин бізнесу та етапи його розвитку. Бізнес як основа розвитку економіки.

Сучасне визначення підприємництва. Підприємництво як особливий вид діяльності, стиль і тип господарської поведінки. Функції підприємницької діяльності. Суб'єкти та об'єкти підприємництва.

Принципи здійснення, форми, і моделі підприємницької діяльності. Принципи здійснення підприємництва. Індивідуальна і колективна форми підприємництва. Класична та інноваційна моделі підприємництва.

Соціально-економічна роль і значення підприємництва в структурі ринкової економіки. Підприємництво як важіль зміни структури економіки, «живильне середовище» для конкуренції, каталізатор економічного розвитку, чинник економії і раціонального використання ресурсів, сильний стимул до високоефективної праці. Визначальна роль підприємництва в досягненні економічного успіху.

Тема 4.2. Типологія підприємництва

Типи професійної підприємницької діяльності та їх особливості. Зв'язок підприємництва з основними фазами відтворювального циклу: виробництвом продукції; виконанням робіт і наданням послуг; обміном і розподілом товарів та їх споживанням. Основні типи та відповідні сфери підприємницької діяльності.

Виробнича підприємницька діяльність та її форми. Форми виробничої підприємницької діяльності. Можливі способи для підприємця щодо економічних відносин підприємець — споживач. Інтерес споживача, спровокований підприємцем. Виявлений інтерес споживача. Загальна типологія виробничої підприємницької діяльності.

Посередницька підприємницька діяльність. Поняття і значення посередницької підприємницької діяльності. Схема посередницького підприємництва. Структурні елементи (форми, види, суб'єкти) посередницької підприємницької діяльності.

Підприємництво у сфері надання фінансових послуг. Фінансове посередництво як невід'ємна частина посередницької діяльності і надання послуг. Схема підприємницької діяльності у сфері фінансів. Суб'єкти підприємництва фінансового спрямування. Функціональна структура інтегрованого ринку фінансових ресурсів.

Середовище і передумови активізації підприємницької діяльності. Сутність, основні параметри і проблеми формування сучасного підприємницького середовища. Характеристика зовнішніх і внутрішніх чинників, що формують підприємницьке середовище. Інституційні елементи інфраструктури ринку (ринку капіталів, ринку робочої сили, ринку засобів виробництва і предметів споживання). Передумови активізації підприємництва на сучасному етапі господарювання.

Тема 4.3. Мале підприємництво в ринковій економіці

Загальна характеристика і особливості малого підприємництва. Поняття категорій «мале підприємництво», «малий бізнес», «мале підприємство»,

«громадянин-підприємець». Критерії віднесення суб'єктів підприємництва до категорії «мале підприємництво» і «мале підприємство». Мале підприємництво як основа соціальної реструктуризації суспільства в ринковій економіці. Особливості малого підприємництва, його переваги й недоліки.

Місце та економічна роль малого підприємництва в умовах ринку. Мале підприємництво як: основна вихідна соціально-економічна база відтворення на розширеній основі ефективних виробничих відносин; провідний сектор та найменш бюджетомісткий засіб ринкової економіки, стабільне та вагоме джерело податкових надходжень; основа дрібнотоварного виробництва; джерело формування «середнього класу»; основа соціально-економічних реформ. Вплив малого підприємництва на темпи економічного розвитку; здійснення структурної перебудови економіки; забезпечення насичення ринку товарами та послугами; реалізацію інновацій; розвиток конкуренції.

Тенденції, особливості та проблеми розвитку малого бізнесу в Україні. Сучасні тенденції соціально-економічного розвитку малого підприємництва в Україні. Результати діяльності малих підприємств. Особливості розвитку вітчизняного малого бізнесу. Основні причини гальмування становлення малого підприємництва. Нагальні проблеми, що стримують розвиток і функціонування суб'єктів малого підприємництва.

Тема 4.4. Бізнес-планування у підприємницькій діяльності

Сутність і функції бізнес-плану. Зміст, завдання та методи фінансового планування в підприємстві. Функції бізнес-плану.

Методологія та стадії розробки бізнес плану. Загальна характеристика: значення, зміст, завдання планування. Межі планування. Причини невдач планування. Принципи планування. Система планів підприємства. Методи планування.

Стратегічне планування: сутність і призначення. Процес стратегічного планування: вибір місії, цілі, оцінка й аналіз зовнішнього середовища, вибір стратегічних альтернатив: виживання, стабілізація, зростання, скорочення. Функціональні субстратегії. Сучасні проблеми розвитку системи стратегічного планування. Прогнозування діяльності підприємства: сутність, функції, типи та методи. Види прогнозів та сфери їх застосування.

Структура та логіка розробки. Бізнес-план підприємства: сутність і призначення. Етапи розробки бізнес-плану. Структура та зміст бізнес-плану. Оформлення і стиль.

Тактичне й оперативне планування. Відмінність тактичного планування від стратегічного. Зміст і можливі розділи тактичних планів, їх загальна характеристика.

Оперативне планування: сутність і завдання. Розробка оперативних планів та графіків виробництва. Системи оперативного планування. Проблеми удосконалення внутрішньофірмового планування за умови ринкової системи господарювання.

Тема 4.5. Формування підприємницького капіталу

Підприємницький капітал: сутність і складові елементи. Стартовий капітал як обов'язкова умова здійснення підприємництва. Сутність капіталу, його матеріалізована та ментальна форми. Економічна й елементна структура підприємницького капіталу. Основний та оборотний капітал, особливості кругообігу і відшкодування.

Формування початкового (стартового) підприємницького капіталу. Поняття початкового підприємницького капіталу. Загальний порядок формування підприємницького капіталу. Можливі варіанти формування окремих елементів капіталу. Схема й алгоритм розрахунків необхідного розміру підприємницького капіталу. Особливості формування капіталу в перехідний період. Формування підприємницького капіталу з урахуванням концепції механізму «прихованих партнерських зв'язків».

Джерела формування підприємницького капіталу. Джерела підприємницького капіталу: кошти накопичені у процесі попередньої діяльності (власні або успадковані); особисті заощадження як у грошовій, так і речовій (товарній) формах; позичкові кошти. Вибір і обґрунтування прийнятних та найбільш ефективних способів формування початкового статутного капіталу. Позика і кредит. Групування і загальна характеристика кредитних операцій за ознаками.

Тема 4.6. Ризики у підприємницькій діяльності

Причини та сутність підприємницького ризику. Структура підприємницьких ризиків. Ризикова політика фірми. Особливості підприємницького ризику. Кількісна і якісна оцінка ризику. Заходи на зниження величини ризику.

Види ризику. Виробничий ризик. Матеріально-технічний ризик. Постачальницько-збутовий ризик. Інвестиційний ризик. Кредитний ризик. Валютний ризик. Управлінський ризик. Маркетинговий ризик. Економіко-правовий.

Управління ризиками у підприємницькій діяльності. Ризик-менеджмент. Зниження ризиків шляхом застосування різних методів. Диверсифікація ризику. Об'єднання ризиків. Розподіл ризиків.

Тема 4.7. Державна підтримка та сприяння розвитку підприємництва

Сутність та методи державного регулювання підприємництва. Механізм державного регулювання підприємництва. Система норм та заходів які регулюють поведінку суб'єктів підприємницької діяльності. Адміністративні методи впливу. Економічні методи та важелі впливу в підприємницькій діяльності. Чинники, що впливають на суб'єктів підприємницької діяльності.

Державна політика підприємництва. Основні цілі державної політики. Основні принципи державної політики підтримки та розвитку суб'єктів

підприємництва. Складові державної політики підтримки та розвитку підприємництва.

Правова база розвитку підприємництва. Проблеми правового забезпечення підприємництва в Україні. Основні недоліки правового забезпечення підприємництва в Україні. Удосконалення нормативно-правової бази розвитку підприємництва.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Податковий кодекс України від 23 грудня 2010 року №2856-VI // Із змінами і доповненнями // www.rada.gov.ua.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV.
3. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Ринкова економіка: основні поняття і категорії: Навч. посіб. – К.: Знання, 2006.
4. Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність. Підручник. – 3-тє вид. – К.: Знання, 2015. – 671 с.
5. Варналій З. С. Основи підприємництва: Навч.посіб. – 3-є вид., випр.. і доп. – К.: Знання-Прес, 2006. – 350 с.
6. Підприємництво : Практикум: навч. посіб. Мазур І. І., Ігнатович Н.І, Євтушевська О.В.; За ред. І.І. Мазур –К: ВПЦ «Київський університет», 2016 – 265 с.

МОДУЛЬ 5. МАРКЕТИНГ

Тема 5. 1. Сучасні тренди розвитку маркетингу. Класичні та альтернативні концепції маркетингу

Маркетинг як сучасна філософія бізнесу. Завдання маркетингу в умовах світової фінансової кризи. Функції маркетингу: вивчення ринку, з'ясування особливостей та моделювання поведінки споживачів, розробка конкурентної стратегії, формування комплексу маркетингових зусиль (маркетинг-мікс).

Основні концептуальні підходи до здійснення маркетингової діяльності. Концепція вдосконалення товару. Інтенсифікація комерційних зусиль. Концепція маркетингу. Соціально-етичний маркетинг. Латеральний та освічений маркетинг.

Особливості маркетингу послуг. Комерційний та некомерційний маркетинг. Маркетинг особистостей. Самомаркетинг, або «вміння робити кар'єру». Маркетинг ідей.

Тема 5. 2. Процес маркетингових досліджень. Кількісні та якісні дослідження

Зовнішнє та внутрішнє середовище в бізнесі. Структура маркетингового середовища. Контрольовані та неконтрольовані фактори маркетингового середовища. Основні фактори мікросередовища фірми: постачальники, посередники, споживачі, конкуренти, контактні аудиторії. Особливості впливу факторів макросередовища на діяльність фірми.

Маркетингові дослідження. Сутність та основні етапи проведення маркетингових досліджень. Джерела маркетингової інформації. Первинна та вторинна маркетингова інформація.

Методи збору первинної маркетингової інформації. Методи обробки інформації. Застосування сучасних технічних засобів для підвищення результативності досліджень.

Основні тенденції розвитку ринку маркетингових досліджень в Україні.

Тема 5.3. Методи аналізу маркетингового середовища

Ринкова кон'юнктура та необхідність її вивчення. Виникнення та розгортання фінансової кризи в світі та Україні. Зменшення купівельної спроможності основних суб'єктів ринку.

Основні характеристики ринку. Види ринків. Основні напрями проведення досліджень ринку. Визначення рівня попиту на продукт. Визначення місткості ринку.

STP-маркетинг. Сегментування ринку. Стратегії позиціонування та перепозиціонування товарів.

Прогнозування розвитку ринку. Необхідність прогнозування ринкових можливостей фірми. Методи прогнозування..

Тема 5.4. Моделі поведінки споживача на ринку

Характеристика поведінки споживачів. Моделі поведінки покупців на ринку. Основні фактори, що впливають на поведінку покупців.

Регулювання прав споживачів згідно Закону України "Про захист прав споживачів". Громадські організації захисту прав споживачів та їх діяльність в світі та в Україні.

Поведінка споживачів в умовах кризи. Зміни споживацьких уподобань. Перехід від престижних товарів до найбільш корисних.

Види організацій-споживачів (виробники, посередники, бюджетні організації).

Особливості ринку товарів виробничого призначення. Поведінка покупців на індустріальному ринку.

Тема 5.5. Зміст та види конкурентних стратегій

Ринок та конкуренція. Види конкурентних ринків. Монополістичні тенденції на ринку. Конкуренція та необхідність маркетингової діяльності. Законодавство України про подолання монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції.

Модель 5 сил конкуренції М. Портера.

Методи конкуренції та їх класифікація. Цінова та нецінова конкуренція. Добросовісна та недобросовісна конкуренція.

Конкурентноздатність товарів та методи її визначення. Визначення провідних факторів успіху в конкурентній боротьбі. Показники конкурентноздатності.

Тема 5.6. Розробка маркетингової товарної політики підприємства

Класифікація товарів. Три аспекти товару. Особливості товарів кінцевого споживання. Особливості маркетингового підходу до розробки та виведення товарів на ринок.

Асортиментна політика фірми. Фактори, що визначають специфіку асортиментної політики фірми. Оптимізація асортименту в умовах кризи. Виведення з асортименту ризикових груп товарів. Стратегії формування товарного асортименту за матрицею І.Ансоффа.

Марочна політика підприємства. Елементи товарної марки. Основні функції товарних марок. Стратегії маркування товарів. Процедура реєстрації товарних знаків згідно з Законом України “Про охорону прав на знаки для товарів та послуг”.

Ринок послуг та його розвиток в сучасних умовах. Особливості товарної послуги. Види послуг. Особисті послуги та їх основні характеристики.

Концепція життєвого циклу товару: причини виникнення, сутність та особливості застосування. Матриця Бостонської консультативної групи (BCG).

Тема 5.7. Ціноутворення в комплексі засобів маркетингу

Зв'язок ціни з елементами комплексу маркетингу та з етапами життєвого циклу товару. Маркетингове трактування ціни.

Фактори, що впливають на маркетингову політику ціноутворення. Вибір мети ціноутворення. Еластичність попиту та її значення в розробці цінової стратегії. Державна політика регулювання цін та її роль в процесі розробки ціни.

Політика ціноутворення в умовах кризи. Справедлива ціна для споживача.

Вибір методу ціноутворення і формування остаточної ціни. Методика розрахунку оптимальної ціни. Модифікація цін.

Види цінових стратегій та їх характеристика. Ціни, орієнтовані на витрати. Диференційовані ціни. Дискримінаційні ціни. Політика єдиних цін. Престижні ціни та межі їх застосування. Співвідношення рівня цін з якістю товарів. Стратегії, орієнтовані на конкурентів.

Тема 5.8. Політика розподілу товарів

Маркетингові канали розподілу товарів. Види маркетингових каналів. Традиційні маркетингові канали. Види та характеристика маркетингових каналів розподілу. Канали зворотного ходу. Фактори, що визначають вибір каналу розподілу. Основні функції маркетингових каналів.

Зміст та інструменти мерчандайзингу.

Доцільність для підприємств розвитку нових каналів збуту в умовах кризи. Зростання значення прямих продажів.

Маркетингові посередники: їх основні види та характеристики. Оптова торгівля. Види послуг оптових посередників. Контрактна основа діяльності оптових посередників.

Товарорух як елемент маркетингової діяльності. Основні рішення в галузі товароруху. Маркетингова логістика.

Тема 5.9. Комунікації в маркетинговій діяльності. Види та характеристика інструментів маркетингових комунікацій

Необхідність комунікацій в маркетинговій діяльності. Складові елементи комунікативної політики. Фактори, що визначають структуру комплексу просування товарів на ринок. Специфічне значення соціально-культурних та психологічних факторів в розробці системи комунікацій.

Сутність та цілі мерчандайзингу. Стимулювання посередників. Економічні та соціально-психологічні аспекти застосування стимулюючих заходів.

Особистий продаж як метод просування товарів на ринку

Реклама в системі маркетингової діяльності

Види реклами. Товарна та інституціональна реклама. Засоби розповсюдження реклами. Порівняльний аналіз засобів розповсюдження реклами. Сучасні засоби розповсюдження реклами: інтернет, телетекст, супутниковий зв'язок та ін.

Планування рекламної кампанії. Методи формування рекламного бюджету.

Особливості реклами споживчих товарів та товарів виробничого призначення.

Взаємини з громадськістю. Пропаганда та спонсорство. Різноманітність заходів щодо пропаганди товарів фірми.

Зменшення іміджевої реклами в умовах розгортання кризи. Зростання значення промо-акцій.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Балабанова Л.В. Стратегічний маркетинг : підручник для вузів / Л.В. Балабанова, В.В. Холод, І.В. Балабанова. - К. : ЦУЛ, 2013. - 631 с.
2. Буднікевич І.М. Маркетинг у галузях і сферах діяльності. – К.: ЦУЛ, 2017.
3. Бутенко Н.В. Маркетинг: Підручник. – К.: Атіка, 2008.
4. Кардаш В.Я. Маркетингова товарна політика: Підручник. - К.: КНЕУ, 2001.
5. Кузмін О.Є., Мельник О.Г. Економічна діагностика.: Навчальний посібник. – К.: Знання, 2013.
6. Котлер Ф. Основы маркетинга / Котлер Ф., Армстронг Г., Сандерс Дж., Вонг В.; пер. с англ. 5-е Европ. изд. – М.: ООО «И.Д. Вильямс», 2013.
7. Котлер, Ф. Основы маркетинга. 5-е европейское изд / Ф. Котлер, А. Гари. - М.: Вильямс, 2015. - 752 с.
8. Котлер, Ф. Основы маркетинга. 5-е изд. / Ф. Котлер, А. Гари. - М.: Вильямс, 2016. - 752 с.

9. Маркетинг: Підручник / В. Руделіус, О.М. Азрян, О.А. Виноградов та ін.: Ред.-упор. О.І. Сидоренко, П.С. Редько. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із вдосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2005.
10. Маркетинг: теорія, світовий досвід, українська практика: Підручник / А.О. Старостіна, Н.П. Гончарова, Є.В. Крикавський та ін.; за ред. А.О. Старостиної. – К.: Знання, 2009. – 1071 с.
11. Портер Майкл Конкурентная стратегия: Методика анализа отраслей конкурентов. / М. Портер. - М.: Альпина Паблишер, 2016. - 453 с.
12. Тамберг В., Бадьин А. Антикризисная стратегия компании. - Энциклопедия маркетинга. Режим доступа: http://www.marketing.spb.ru/lib-around/socio/crisis_retail.htm
13. Фірсова С.Г. Маркетинг нововведень: дослідження, сегментування, прогнозування: навч. посіб / С.Г. Фірсова ; МОНУ. – Київ : Атіка, 2010. – 240с.

МОДУЛЬ 6. МЕНЕДЖМЕНТ

Тема 6.1. Виникнення і розвиток менеджменту

Передумови виникнення науки управління. Основні підходи до виділення окремих наукових шкіл теорії управління. Виникнення і розвиток раціоналістичного напрямку в менеджменті. Об'єкт та предмет дослідження школи наукового управління. Сутність раціонального управління в розумінні Ф.Тейлора. Адміністративна школа управління. Анрі Файоль - засновник адміністративної школи управління. Логічне завершення адміністративної школи менеджменту в концепції раціональної бюрократії Макса Вебера. Експерименти Елтона Мейо та виникнення школи людських відносин.

Кількісна теорія менеджменту: школа науки управління. Інтегровані підходи до управління: процесний підхід, системний підхід до управління. Сучасні напрямки розвитку науки управління: тенденція посилення технократичного аспекту менеджменту. Кількісний підхід в теорії управління, математична школа. Гуманізація управління.

Тема 6.2. Управлінська праця

Природа та особливості управлінської праці. Основні параметри управлінської праці. Основні види поділу управлінської праці.

Класифікація управлінського персоналу. Особливості праці керівників. Керівники різних рівнів ієрархії управління, специфіка їх діяльності.

Організація робочих місць працівників та керівників. Обумовленість системи вимог, що ставляться до робочих місць.

Тема 6.3. Функції, принципи та методи менеджменту

Сутність функцій управління та їх класифікація. Функції організації та функції управління. Класифікація функцій управління. Загальні та специфічні функції управління. Взаємозв'язок функцій менеджменту.

Місце планування серед функцій менеджменту. Основні елементи системи планування.

Теоретичні основи здійснення організаційної функції менеджменту. Класична теорія організації Анрі Файоля. Модель бюрократичної організації Макса Вебера. Поведінковий підхід в теорії організації: організаційна теорія Р. Лайкерта.

Лінійна, функціональна, лінійно-функціональна, дивізійна, матрична організаційні та інші структури. Фактори формування організаційних структур управління. Централізація та децентралізація управління.

Мотивація як функція управління. Поєднання потреб, спонукань, цілей та дій працівника в процесі мотивації. Змістовні теорії мотивації. Теорія ієрархії потреб А. Маслоу. Теорія потреб Д. Мак-Клеланда. “Мотиваційна гігієна” Ф. Герцберга. Сутність процесного підходу в мотивацію Теорія сподівань В. Врума. Теорія справедливості С. Адамса. Модель Портера-Лоурера.

Місце контролю в системі функцій управління. Етапи процесу контролю. Види управлінського контролю. Основні характеристики ефективного контролю.

Функції координації та регулювання.

Тема 6.4. Принципи управління: поняття та еволюція

Методи менеджменту як сукупність способів здійснення управлінської діяльності. Класифікація методів управління. Необхідність використання системи методів управління.

Методи матеріальної, соціальної та владної мотивації, або економічні, організаційно-розпорядчі та соціально-психологічні методи управління. Особливості впливу на майнові інтереси фірм та на персонал економічних методів. Організаційно-розпорядницькі методи, їх орієнтація на дисципліну, суворе виконання. Групи організаційно-розпорядницьких методів. Необхідність використання організаційно-стабілізаційних, розпорядницьких та дисциплінарних методів. Соціально-психологічні методи та механізм їх використання. Політико-правові методи та їх значення в управлінні персоналом та організацією.

Тема 6.5. Стратегія розвитку підприємства

Теоретичні основи визначення сутності стратегії розвитку підприємства. Поняття стратегії. Значення та необхідність розробки стратегії. Елементи стратегії. Піраміда стратегій.

Визначення місії організації. Роль корпоративної місії як колегіальної концепції діяльності в процесі розвитку організації. Аналіз стратегічних альтернатив. І вибір стратегії організації. Зовнішній аналіз: сприятливі можливості й загрози діяльності. Внутрішній аналіз: сильні й слабкі сторони організації. SWOT – аналіз. Можливості застосування методики Бостонської групи консультантів в розробці стратегічних рішень організації.

Види стратегій. Типові стратегії М. Портера. П'ять сил конкуренції, що визначають прибутковість галузі і вирішують умови її привабливості.

Функціональні стратегії. Портфельні стратегії. Фактори вибору стратегії. Розробка та реалізація стратегії розвитку. Виникнення стратегічного управління.

Тема 6.6. Керівництво та лідерство

Зміст роботи керівника з управління організацією. Логіка взаємодій функцій управління. Поняття єдиного управлінського циклу. Тривалість управлінського циклу та його просторові характеристики. Рольові функції керівника в організації.

Особливості керівництва підприємством, що знаходиться в кризовому стані. Антикризовий менеджер та його роль в організації.

Класифікація підходів до розуміння лідерства. Лідерство як сукупність певних рис характеру працівника.

Форми управлінського впливу. Влада та авторитет. Баланс влади та необхідність його усвідомлення в процесі здійснення управлінської діяльності. Форми влади та впливу на поведінку людей.

Поняття стилю керівництва. Континуум стилів керівництва. “Теорія Х” та “Теорія У” Д. Мак-Грегора. Авторитарно-демократичний континуум стилів керівництва. Стили керівництва Р. Лайкерта. Двовимірне трактування стилів управління. Управлінська сітка Р. Блейка та Дж. Моутона. Ситуаційна модель управління Ф. Фідлера.

Тема 6.7. Підготовка та прийняття управлінських рішень

Рішення в системі управлінської діяльності. Розширене й вузьке розуміння процесу розробки управлінських рішень. Принципи прийняття управлінських рішень. Моделі теорії розробки рішень: класична, поведінкова, ірраціональна. Види управлінських рішень та критерії їх класифікації.

Раціональний підхід з розробки управлінських рішень. Етапи раціональної технології розробки рішень: діагноз проблеми, накопичення інформації, опрацювання альтернативних варіантів, оцінка альтернатив, прийняття рішення.

Класифікація методів обґрунтування управлінських рішень. Кількісні та якісні методи. Можливості та сфери застосування аналітичних, статистичних, теоретико-ігрових методів та методів математичного програмування. Інструменти обґрунтування управлінських рішень. Сутність і цілі використання платіжної матриці. Побудова дерева рішень і вибір оптимального варіанта. Обґрунтування рішень в умовах невизначеності. Рішення в умовах ризику.

Тема 6.8. Організаційні зміни та інновації

Природа та необхідність організаційних змін. Зовнішні чинники змін організації, їх виникнення в загальному та робочому середовищі організації. Характеристика внутрішніх чинників, що обумовлюють розвиток і зміни в організації.

Види організаційних змін. Планові зміни, їх необхідність та механізм здійснення. Ситуаційні зміни як спосіб реагування на дію зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на діяльність організації. Сфери організаційних змін.

Комплексний характер змін організації та необхідність управління змінами. Теоретичне обґрунтування алгоритмів впровадження змін. Модель управління змінами Курта Левіна. Поглиблений підхід до забезпечення управління процесом організаційного розвитку. Причини виникнення опору змінам. Шляхи подолання опору змінам. Організаційні інновації. Форми запровадження інновацій. Інновації та їх значення в умовах виведення підприємств з кризового стану.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Балан В.Г. Прийняття управлінських рішень. Метод, моделі, терміни, поняття, категорії. Тестові завдання. Ділові ігри. – К.: Нічлава, 2008. – 465 с.
2. Друкер П. Задачи менеджмента в XXI веке / Питер Друкер. — М.: «Вильямс», 2007. — С. 273.
3. Кравченко В.О. Основи менеджменту: Навчальний посібник. – Одеса: Атлант, 2012 р.– 211 с.
4. Кузьмін О. Є. Основи менеджменту : підруч. / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник ; [2-ге вид., випр. і доп.]. – К. : Академвидав, 2007. – 464 с.
5. Менеджмент : навч. посіб. для студ. вузів / за ред. В. І. Крамаренко. – К. : ЦНЛ, 2010. – 248 с.
6. Основи лідерства. Уроки видатних підприємців. Навч. посібник / за ред. О.О. Нестулі. – К.: Знання, 2013. – 358 с.
7. Скібіцька Л. І. Менеджмент підприємницької діяльності. Книга перша: Організація бізнесу. Навчальний посібник / Л. І. Скібіцька, О. М. Скібіцький.–К. : Кондор, 2010. – 820 с.
8. Федоренко В. Г. Менеджмент: підручник / Федоренко В. Г. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: Алерта, 2015. – 492 с.
9. Черваньов Д.М. Методи прийняття управлінських рішень. – К.: Кондор, 2005.
10. Черваньов Д. Менеджмент. Терміни, тести, вправи, завдання, навчальні конкретні ситуації, проблематика курсових, випускних, дисертаційних робіт. Черваньов Д. Підручник -К.: Кондор, 2007.
11. Черваньов Д., Жилінська О. Міждисциплінарний словник з менеджменту. –К.: Нічлава, 2011.-624 с.
12. Шегда А. В. Менеджмент : підруч. / А. В. Шегда. – К. : Знання, 2008. – 583 с.